

LÝ LUẬN VỀ QUẢN LÝ CƠ SỞ VẬT CHẤT, THIẾT BỊ DẠY HỌC Ở TRƯỜNG TRUNG HỌC CƠ SỞ VÀ TRUNG HỌC PHỔ THÔNG, ĐÁP ỨNG CHƯƠNG TRÌNH GIÁO DỤC PHỔ THÔNG 2018

Nguyễn Vinh Ca
Trường Đại học Trà Vinh

Tóm tắt: Quản lý CSVC và TBDH được hiểu là quá trình thực hiện các chức năng cơ bản của quản lý; bao gồm: Việc lập kế hoạch, tổ chức, chỉ đạo và kiểm tra một cách hợp lý và hiệu quả CSVC và TBDH. Bài viết trình bày một số vấn đề lý luận từ kết quả nghiên cứu trên; nhằm góp phần nâng cao hiệu quả quản lý và CLGD.

Từ khóa: Cơ sở vật chất, thiết bị dạy học, Trường trung học cơ sở và trung học phổ thông

MANAGEMENT OF FACILITIES AND TEACHING EQUIPMENT IN SECONDARY AND HIGH SCHOOLS, MEETING THE 2018 GENERAL EDUCATION PROGRAM

Nguyen Vinh Ca
Tra Vinh University

Abstract: Managing facilities and teaching equipment is understood as the process of performing the basic functions of management; including: Planning, organizing, directing and inspecting facilities and teaching equipment in a reasonable and effective manner. This article presents some theoretical issues from the research results above; in order to contribute to improving management efficiency and education quality.

Keywords: Facilities, teaching equipment, Secondary and High School

Nhận bài: 09/01/2025

Phản biện: 07/02/2025

Duyệt đăng: 09/02/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Cơ sở vật chất, thiết bị dạy học (CSVC, TBDH) đóng vai trò tác động trực tiếp đến quá trình dạy học và góp phần quan trọng trong việc nâng cao CLGD tại các nhà trường. Kết luận số 91-KL/TW, ngày 12/8/2024 của Bộ Chính trị tiếp tục thực hiện Nghị quyết số 29-NQ/TW chỉ ra rằng “CSVC, TBDH còn thiếu, nhất là ở khu vực miền núi, khu công nghiệp, khu vực đông dân cư” và đã chỉ đạo “Triển khai chương trình đầu tư kiên cố hoá trường học, xoá phòng học tạm, xây dựng trường chuẩn quốc gia và bảo đảm đầy đủ CSVC, TBDH tối thiểu”.

Nhìn chung, đối chiếu qui định về CSVC, TBDH theo các qui định hiện hành thì ở một số trường phổ thông còn nhiều bất cập, chưa đáp ứng yêu cầu, đặc biệt là các tiêu chuẩn về phòng học bộ môn, khu sân chơi thể dục thể thao, diện tích trường, thiết bị dạy học... Việc duy trì chất lượng đào tạo lâu dài sẽ khó đạt được nếu nhà trường không chú trọng đúng mức đến việc tối ưu hóa quản lý các nguồn lực. Trong đó, quản lý CSVC và TBDH là một khía cạnh quan trọng trong công tác quản lý nguồn lực của trường học. Các phòng học, thư viện và phòng thí nghiệm hiện đại với thiết bị tiên tiến được xây dựng và đầu tư yêu cầu những giải pháp quản lý CSVC và TBDH hiệu quả. Vì vậy nghiên cứu “Quản lý cơ CSVC,

TBDH ở Trường THCS và THPT đáp ứng Chương trình GDPT 2018” là vấn đề cần thiết hiện nay.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Cơ sở vật chất, thiết bị dạy học

Tổng hợp từ các kết quả nghiên cứu thì CSVC và TBDH được xem là những phương tiện vật chất và kỹ thuật đa dạng nhằm hỗ trợ quá trình giáo dục và đào tạo toàn diện HS tại các cơ sở giáo dục. Những thành phần này bao gồm các tài sản, môi trường tự nhiên và điều kiện sư phạm xung quanh nhà trường. Theo đó, CSVC và TBDH thuộc sở hữu của xã hội nhưng được nhà trường sử dụng để phục vụ mục tiêu đào tạo và CSVC và TBDH thuộc quyền sở hữu quản lý trực tiếp của cơ sở giáo dục, bao gồm các công trình xây dựng, thư viện, sân chơi và các thiết bị giáo dục khác. Như vậy, CSVC, TBDH là một phần của CSVC nhà trường, bao gồm toàn bộ các thiết bị, dụng cụ, phương tiện được sử dụng trong dạy và học, nhằm nâng cao hiệu quả sử dụng CSVC và TBDH theo qui định hiện hành của Bộ GD&ĐT:

Khuôn viên nhà trường phải đảm bảo diện tích quy định, đạt các tiêu chuẩn về sự xanh, sạch, đẹp, thông thoáng. Bên cạnh đó, trường cần có cổng, biển tên, tường rào bao quanh cùng với sân chơi, bãi tập và các không gian thực hành ngoài trời phù hợp các quy định.

Các phòng học phải đảm bảo đáp ứng những tiêu chuẩn tối thiểu nêu trong Điều lệ trường phổ thông, bao gồm cả số lượng, quy cách và chất lượng thiết bị. Bàn ghế học sinh cần được thiết kế tuân theo các quy định chung. Đồng thời, bảng viết trong lớp học cần được lắp đặt đúng theo các tiêu chuẩn vệ sinh trường học.

Khôi phục vụ học tập, hành chính quản trị, và phòng học bộ môn (đối với các trường THCS và THPT) cũng cần đáp ứng các tiêu chuẩn tối thiểu.

Thư viện phải đạt chuẩn của Bộ GD&ĐT, đảm bảo có hệ thống tủ sách và tổ chức các hoạt động thư viện để thúc đẩy văn hóa đọc và hỗ trợ việc học tập, nghiên cứu của GV và học sinh. Hàng năm, sách, báo và tài liệu tham khảo cần được bổ sung kịp thời.

TBDH tối thiểu phải đáp ứng các yêu cầu giảng dạy và học tập theo chương GDPT 2018.

2.2. Vị trí của CSVC, TBDH ở trường học đáp ứng Chương trình GDPT 2018

Hoạt động dạy học và giáo dục được tạo thành từ các thành tố cơ bản, bao gồm mục tiêu, nội dung, phương pháp, người dạy, người học, và phương tiện dạy học - giáo dục. Các thành tố này không chỉ có mối liên kết mật thiết mà còn tương tác qua lại lẫn nhau, trong khi quá trình sư phạm chịu sự tác động từ các yếu tố ngoại cảnh như môi trường kinh tế - xã hội, môi trường khoa học - công nghệ, và môi trường tự nhiên. Cơ sở vật chất, thiết bị và công nghệ trong dạy học được đánh giá là một phần thuộc nội dung và phương pháp, đóng vai trò kép vừa là phương tiện hỗ trợ nhận thức, vừa chứa đựng nội dung cần được khám phá. Sự kết nối giữa các thành tố trong quá trình dạy học - giáo dục đã được thể hiện qua sơ đồ minh họa:

CSVC, thiết bị và công nghệ được xem như một thành tố trọng yếu trong hệ thống hỗ trợ và nguồn lực, góp phần đảm bảo rằng kết quả giáo dục của HS sẽ được cải thiện đáng kể.

2.3. Vai trò của quản lý CSVC, TBDH ở trường học đáp ứng Chương trình GDPT 2018

Quản lý CSVC và TBDH trong các trường học được xem là yếu tố quan trọng trong việc thực hiện Chương trình GDPT 2018. Yếu tố này được coi là nền tảng đảm bảo chất lượng dạy học, từ đó góp phần vào việc phát triển toàn diện năng lực và phẩm chất cho học sinh.

Trước hết, những thay đổi trong cách tiếp cận của Chương trình GDPT 2018 đã đặt trọng tâm

vào việc phát triển phẩm chất và năng lực của người học. Dẫn đến yêu cầu về việc trang bị đầy đủ CSVC hiện đại, nhằm hỗ trợ các hoạt động học tập đa dạng, bao gồm các môn học truyền thống, tích hợp và trải nghiệm thực tế. Việc quản lý CSVC hiệu quả cho phép GV và HS tiếp cận với các PPDH tiên tiến như học qua dự án, thực hành, hoặc thông qua các hoạt động ngoại khóa.

Thứ hai, TBDH hiện đại được xem là một trong những công cụ quan trọng trong công tác đổi mới PPDH. Các thiết bị như máy tính, bảng tương tác thông minh và các phần mềm học tập đã giúp quá trình truyền tải kiến thức trở nên trực quan và sinh động hơn. Trong bối cảnh của Chương trình GDPT 2018, nơi lý thuyết và thực hành cần được tích hợp, việc quản lý TBDH hiệu quả giúp đảm bảo tính khả thi và hiệu quả của các hoạt động dạy học. Hơn nữa, HS khi được tiếp cận với các thiết bị hiện đại sẽ có cơ hội nâng cao kỹ năng công nghệ, một năng lực thiết yếu trong thế kỷ 21.

Một hệ thống CSVC đạt chuẩn, bao gồm phòng học, khuôn viên và các phòng chức năng, sẽ tạo ra môi trường học tập an toàn và thoải mái. Các TBDH cũng cần được bảo dưỡng thường xuyên để duy trì hiệu suất hoạt động và tránh những ảnh hưởng không tích cực đến quá trình học tập.

Đầu tư và quản lý CSVC hiệu quả còn đóng vai trò quan trọng trong việc xây dựng môi trường cho HS học tập tích cực. Khi được học tập trong không gian được trang bị đầy đủ thiết bị hiện đại, HS sẽ được khuyến khích phát huy tính tò mò, sáng tạo, và khám phá. Các phòng thí nghiệm, thư viện số hóa, hoặc phòng học thông minh là những ví dụ về cơ sở hạ tầng thúc đẩy HS tự nghiên cứu và vận dụng được kiến thức trong thực tế cuộc sống.

Do đó, quản lý CSVC và TBDH được xem là một yếu tố quan trọng trong quá trình triển khai Chương trình GDPT 2018. Nếu được thực hiện hiệu quả, công tác này không chỉ nâng cao CLGD mà còn tạo ra một môi trường học tập an toàn, hiện đại, sáng tạo. Đây chính là cơ sở vững chắc để các trường phát triển bền vững trong bối cảnh công nghệ và hội nhập toàn cầu.

2.4. Mục tiêu quản lý CSVC, TBDH ở trường học đáp ứng Chương trình GDPT 2018

Mục tiêu của quản lý CSVC, TBDH trong điều kiện hiện nay là xây dựng một môi trường học tập được hiện đại hóa, tiện nghi và hiệu quả, qua đó

nâng cao chất lượng dạy và học.

Thứ nhất, đảm bảo tính đầy đủ và đồng bộ của CSVC và TBDH được coi là một mục tiêu quan trọng. Các phương tiện và thiết bị cần thiết theo yêu cầu của Chương trình GDPT 2018 phải được cung cấp cho các trường học. Những trang thiết bị cơ bản như bảng, bàn ghế và sách giáo khoa, cùng với các thiết bị như máy tính, thiết bị thí nghiệm, máy chiếu và CNTT được yêu cầu cung cấp đầy đủ.

Thứ hai, cập nhật và hiện đại hóa các TBDH cũng là một trong những mục tiêu hàng đầu. Chương trình GDPT 2018, với sự nhấn mạnh vào sáng tạo và vận dụng kiến thức công nghệ vào trong giảng dạy, khi đó các thiết bị hỗ trợ dạy học phải được nâng cấp thường xuyên để đáp ứng xu hướng giáo dục mới.

Thứ ba, tính an toàn và phù hợp của CSVC và TBDH cần phải được bảo đảm. Các TBDH không chỉ cần hiện đại mà còn phải tuân thủ các tiêu chuẩn an toàn trong sử dụng. Các phòng học, phòng thí nghiệm và khu vực vui chơi cần được thiết kế một cách hợp lý, đảm bảo tuân thủ các tiêu chuẩn về an toàn lao động và vệ sinh trường học.

Thứ tư, tối ưu hóa sử dụng các nguồn lực hiện có là một mục tiêu quan trọng khác. Các kế hoạch chi tiết cần được lập ra để khai thác tối đa hiệu quả của những thiết bị đã được trang bị. TBDH phải được sử dụng đúng cách, phân bổ hợp lý và bảo trì thường xuyên để tránh lãng phí nguồn lực. Hơn nữa, các hoạt động quản lý cần phải đi kèm với việc theo dõi và đánh giá định kỳ để có những điều chỉnh phù hợp khi cần thiết.

Cuối cùng, tạo ra một môi trường học tập thân thiện, tích cực và mang tính thẩm mỹ cũng là một mục tiêu lớn trong quản lý CSVC và TBDH. Một môi trường học tập sạch sẽ, thoáng mát và được trang bị đầy đủ các thiết bị sẽ góp phần lớn vào việc nâng cao tinh thần học tập của học sinh. Điều này giúp các em tập trung hơn vào quá trình học, từ đó cải thiện đáng kể hiệu quả giáo dục.

2.5. Nguyên tắc quản lý CSVC, TBDH ở trường học đáp ứng Chương trình GDPT 2018

Việc trang bị đầy đủ và đồng bộ các phương tiện vật chất kỹ thuật phục vụ hoạt động giảng dạy và giáo dục đã được khẳng định là yêu cầu quan trọng. Nguyên tắc này được nêu rõ trong Điều lệ trường THCS, THPT và các trường phổ thông

nhiều cấp học, với các quy định chi tiết về các hạng mục cần thiết như phòng học, nhà đa năng, phòng bộ môn, thư viện, khu hành chính - quản trị, sân chơi bãi tập, khu vệ sinh và hệ thống cấp thoát nước.

Các yếu tố liên quan đến CSVC của nhà trường cần được bố trí hợp lý, từ vị trí địa lý trong khu vực dân cư đến cách thức sắp xếp các công trình bên trong. Điều này nhằm đảm bảo quá trình dạy và học diễn ra một cách hiệu quả, tiết kiệm công sức và thời gian.

Môi trường vật chất sư phạm cần được thiết kế một cách đồng bộ, đảm bảo các tiêu chuẩn về vệ sinh, an toàn và tính thẩm mỹ. Những tiêu chí này đóng vai trò quan trọng trong việc hình thành một không gian trường học sạch sẽ, thoáng mát, yên tĩnh và phù hợp với yêu cầu của môi trường giáo dục.

Các TBDH và thư viện cần được sử dụng một cách tối ưu để nâng cao chất lượng giảng dạy và giáo dục. Những thiết bị này không được phép để tồn đọng trong kho mà phải được đưa vào sử dụng, đảm bảo rằng tất cả các thành viên trong nhà trường, đặc biệt là HS, đều được hưởng lợi từ chúng.

Công tác bảo vệ và bảo quản CSVC của nhà trường, cùng với việc bảo trì các phương tiện kỹ thuật, cần phải được thực hiện tốt, bởi đây là tài sản chung của xã hội, phục vụ cho sự nghiệp giáo dục của địa phương và cả nước. Công tác vận động xã hội hóa cần được triển khai hiệu quả vào đầu mỗi năm học.

2.6. Nội dung quản lý CSVC, TBDH ở trường học đáp ứng Chương trình GDPT 2018

2.6.1. Lập kế hoạch quản lý CSVC, TBDH

Xây dựng kế hoạch quản lý CSVC, TBDH bao gồm việc thiết lập một kế hoạch cụ thể, trong đó các mục tiêu, bước đi, biện pháp thực hiện và nguồn lực đảm bảo đều được làm rõ để đạt được mục tiêu của tổ chức.

- Khảo sát, đánh giá hiện trạng CSVC, TBDH tại nhà trường, xác định nguồn lực về tài chính từ đó xây dựng kế hoạch mua sắm CSVC, TBDH tại nhà trường đúng theo những văn bản của Nhà nước quy định.

Nội dung của việc xây dựng kế hoạch về quản lý CSVC và TBDH được xây dựng dựa trên việc hiện trạng CSVC, TBDH tại nhà trường phải được khảo sát, đánh giá một cách kỹ lưỡng. Nguồn lực

về tài chính cần được đánh giá chính xác, rõ ràng, cụ thể để việc mua sắm CSVC, TBDH thực hiện đúng theo các quy định. Các nguồn vốn cố định do Sở GD&ĐT hoặc các ban ngành liên quan quản lý thường đóng vai trò quyết định trong việc đầu tư vào CSVC và TBDH. Từ góc độ kinh tế giáo dục, những khoản đầu tư này cần tập trung vào việc đáp ứng kế hoạch giáo dục của từng đơn vị, phù hợp với khả năng tài chính đã được cấp.

- Lập kế hoạch sử dụng CSVC, TBDH cho từng giai đoạn nhằm đạt hiệu quả và hợp lý nhất. Sau khi mua sắm CSVC, TBDH cần phải xây dựng cả kế hoạch đào tạo, bồi dưỡng viên chức chuyên trách về công tác cơ sở vật chất, thiết bị dạy học.

- Lập kế hoạch bảo quản CSVC, TBDH: Giúp cho việc nâng cao tuổi thọ của CSVC, TBDH, chuẩn bị phục vụ cho công tác giảng dạy được tốt hơn.

- Xây dựng các quy định, quy chế, quy trình quản lý, sử dụng và bảo quản CSVC, TBDH nhằm đảm bảo việc thực hiện các mục tiêu đã đặt ra là nâng cao chất lượng đào tạo và đạt hiệu quả sử dụng.

Tuân thủ nghiêm ngặt quy trình và phương pháp bảo quản theo hướng dẫn của nhà sản xuất, đồng thời thực hiện đúng các quy định chung về bảo quản.

2.6.2. Tổ chức thực hiện quản lý CSVC, TBDH

Tổ chức là quá trình để thực hiện các kế hoạch đã được đề ra, là hoạt động quản lý nhằm thiết lập một hệ thống các vị trí và trách nhiệm cho từng cá nhân, bộ phận, đảm bảo sự phối hợp hiệu quả nhất để đạt được mục tiêu chiến lược của tổ chức. Để tổ chức quản lý CSVC và TBDH hiệu quả, cần thực hiện các nội dung sau:

- Phân công cụ thể các bộ phận và cá nhân chịu trách nhiệm thực hiện việc mua sắm CSVC, TBDH dựa trên kế hoạch đã được lập sẵn, nhằm tránh tình trạng mua sắm tùy ý hoặc lãng phí. Việc mua sắm CSVC, TBDH cần được triển khai đúng theo kế hoạch đã đề ra để đảm bảo hiệu quả và tiết kiệm nguồn lực.

- Công khai đầy đủ các CSVC, TBDH hiện có trong nhà trường đến toàn thể viên chức đơn vị và học sinh. Phân công viên chức chuyên trách hỗ trợ GV, HS khi lên lớp.

- Tổ chức mở các lớp bồi dưỡng về kỹ năng, phương pháp sử dụng TBDH đối với CBQL, GV và học sinh.

- Tổ chức tốt, hiệu quả việc bảo trì, bảo dưỡng thường xuyên, định kỳ hoặc không theo định kỳ theo quy định của từng loại CSVC, TBDH.

- Bố trí đội ngũ viên chức bảo quản, chỉ đạo quản lý hiệu quả CSVC, TBDH học đúng chuyên môn và tiến hành tổ chức triển khai các kế hoạch tập huấn cho đội ngũ bảo quản CSVC, TBDH thường xuyên và định kỳ.

2.6.3. Chỉ đạo quản lý CSVC, TBDH

Chỉ đạo quản lý CSVC, TBDH là thực hiện trách nhiệm quản lý CSVC, TBDH một cách thuận lợi nhất, đạt hiệu quả cao nhất, cụ thể:

- Chỉ đạo việc sắp xếp, ghi chép, nhập liệu lên phần mềm quản lý tài sản các loại CSVC, TBDH sau khi mua sắm.

- Tiến hành chỉ đạo cho các bộ phận, GV xây dựng kế hoạch sử dụng CSVC, thiết bị dạy học.

- Chỉ đạo công việc bảo trì, sửa chữa CSVC, TBDH kịp thời khi xảy ra hư hỏng hoặc phát sinh lỗi kỹ thuật trong quá trình sử dụng và theo định kỳ.

- Chỉ đạo tiến hành kiểm kê, đánh giá định kỳ về chất lượng CSVC, TBDH có kế hoạch đầu tư mua sắm bổ sung kịp thời.

2.6.4. Kiểm tra việc quản lý CSVC, TBDH

Kiểm tra là quá trình giám sát các hoạt động nhằm đảm bảo chúng được thực hiện hiệu quả, đồng thời thực hiện việc đánh giá, nhận diện các vấn đề và điều chỉnh để phù hợp với tình hình thực tế của nhà trường. Cụ thể:

- Đối chiếu với kế hoạch về số lượng, chất lượng, chủng loại của CSVC, TBDH lắp đặt và sử dụng thử để kiểm tra việc mua sắm CSVC, TBDH.

- Thông qua kế hoạch sử dụng và hiệu quả sử dụng các CSVC, TBDH của GV, HS từ sổ nhật ký sử dụng, sổ mượn trả CSVC, TBDH để kiểm tra.

- Tổ chức kiểm tra việc bảo trì, bảo dưỡng thông việc lập hồ sơ, báo cáo của cán bộ phụ trách CSVC, TBDH.

Dựa vào kết quả kiểm tra, người quản lý đưa ra những quyết định điều chỉnh cho phù hợp như là: khuyến khích, động viên hoặc đưa ra hình thức xử lý đối với những đơn vị, cá nhân thực hiện tốt hoặc chưa tốt. Bên cạnh đó, công tác kiểm kê CSVC, TBDH hàng năm đúng theo quy định của các cấp quản lý về quản lý tài sản công.

III. KẾT LUẬN

Quản lý CSVC, TBDH là quá trình mà các

cơ sở hạ tầng và trang thiết bị phục vụ cho hoạt động giáo dục trong cơ sở giáo dục được quản lý theo kế hoạch, tổ chức, chỉ đạo giám sát, điều hành và bảo trì một cách hệ thống. Vai trò của yếu tố này được đánh giá cao trong việc đảm bảo chất lượng học tập và giảng dạy. Các thành phần thuộc CSVC và TBDH bao gồm không gian học tập như phòng học, phòng thí nghiệm, thư viện, cùng với các thiết bị hỗ trợ và các công cụ giáo dục khác.

Nhiều nội dung liên quan đến quản lý CSVC và TBDH cần được chú trọng. Trạng thái hoạt động

của các thiết bị và cơ sở hạ tầng phải được duy trì thông qua kế hoạch bảo trì định kỳ. Bên cạnh đó, các thiết bị phải được bảo quản cẩn thận, sắp xếp đúng cách và kiểm tra thường xuyên để đảm bảo hiệu quả sử dụng.

Quá trình quản lý CSVC và TBDH cũng bao gồm việc bố trí và phân bổ hợp lý các nguồn lực.

Ngoài ra, việc hiện đại hóa và nâng cấp CSVC và TBDH được coi là thiết yếu. Các TBDH cần được cập nhật sao cho theo kịp những yêu cầu mới từ các chương trình giáo dục hiện đại, theo đó là sự phát triển vượt bậc của khoa học công nghệ.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Bộ Chính trị (2024), Kết luận số 91-KL/TW, ngày 12/8/2024 của Bộ Chính trị tiếp tục thực hiện Nghị quyết số 29-NQ/TW (Khóa XI).

Bộ trưởng Bộ GD&ĐT (2020), *Thông tư số 13/2020/TT-BGDĐT ngày 26/5/2020 quy định tiêu chuẩn cơ sở vật chất các trường mầm non, Tiểu học, Trung học cơ sở, Trung học phổ thông và trường phổ thông có nhiều cấp học*. Hà Nội

Bộ trưởng Bộ GD&ĐT (2020), *Thông tư số 14/2020/TT-BGDĐT ngày 26/5/2020 của Bộ trưởng Bộ GD&ĐT quy định phòng học bộ môn của cơ sở GDPT*. Hà Nội

Bộ trưởng Bộ GD&ĐT (2021), *Thông tư số 38/2021/TT-BGDĐT ngày 30/12/2021 ban hành Danh mục TBDH tối thiểu cấp THCS*. Hà Nội

Bộ trưởng Bộ GD&ĐT(2021), *Thông tư số 39/2021/TT-BGDĐT ngày 30/12/2021 của Bộ trưởng Bộ GD&ĐT ban hành Danh mục TBDH tối thiểu cấp THPT*. Hà Nội